4. Ünite Ölçme ve Değerlendirme

ÜNİTE SONU

Sorular	Konu	Kitap	Öğrenme çıktısı
1-3	Bir yerleşme alanının görseli: yer seçimi, gelişim ve değişim	s. 138	COĞ.10.4.1
4-6	Eski Gediz ve Gediz: yol güzergâhı ve fonksiyon değişimi (19. haftada sınıfta)	s. 139	COĞ.10.4.1-2
7-8	Adana ve Gümüşhane: coğrafi koşullar ve fonksiyonlar	s. 140	COĞ.10.4.1-2
9	Haritadaki yerleşmeler ve fonksiyonları	s. 141	COĞ.10.4.2
10	Yaşadığımız yerleşmenin fonksiyonları	s. 141	COĞ.10.4.2

Her sorunun örnek cevabı sorunun hemen ardındadır. Kendi cevabını yazmadan cevaba geçme!

Bir yerleşme alanı

SORU 1-3

1-3. soruları aşağıda verilen bir yerleşme alanına ait görsele göre cevaplayınız.

Ünite sonu — Soru 1

SORU 1

Bu yerleşme alanının yerleşme yeri olarak seçilmesinde hangi coğrafi faktörlerin etkili olabileceğini işaretleyiniz.

Coğrafi faktör	İşaret	Görseldeki ipucu
İklim koşulları	☐	
Toprak yapısı	☐	
Ulaşım	☐	
Ekonomik faaliyetler	☐	
Yer şekilleri	☐	
Su kaynakları	☐	

Ünite sonu — Soru 1 — Örnek cevap

CEVAP

Bu yerleşme alanının yerleşme yeri olarak seçilmesinde hangi coğrafi faktörlerin etkili olabileceğini işaretleyiniz.

Coğrafi faktör	İşaret	Görseldeki ipucu
İklim koşulları	✓	Yeşil bitki örtüsü ve tarım alanları elverişli sıcaklık ve yağışı düşündürür
Toprak yapısı	✓	Düzlükte geniş tarım alanları ve bahçeler: verimli toprak
Ulaşım	✓	Kıyı boyunca uzanan ve yerleşmenin içine giren yollar
Ekonomik faaliyetler	✓	Tarım alanları; kıyıda kumsal (dinlenme, turizm olabilir)
Yer şekilleri	✓	Dağların eteğinde, kıyıda düz bir alan
Su kaynakları	✓	Büyük bir su kütlesinin kıyısında kurulmuş

Görselden çıkarım: her işaretin gerekçesi görselde gösterilebilmelidir.

Ünite sonu — Soru 2

SORU 2

Bu yerleşme alanının yer seçiminde etkili olan coğrafi faktörler, yerleşmenin gelişimine ne tür katkılar sunmuş olabilir?

Ünite sonu — Soru 2 — Örnek cevap

CEVAP

Bu yerleşme alanının yer seçiminde etkili olan coğrafi faktörler, yerleşmenin gelişimine ne tür katkılar sunmuş olabilir?

Örnek cevap

- Düzlük ve verimli toprak tarımı ve yerleşme alanının genişlemesini kolaylaştırmış olabilir.
- Su kenarında olması su ihtiyacını karşılamış; kıyı ve kumsal dinlenme ve turizme olanak vermiş olabilir.
- Yollar ulaşımı ve ticareti kolaylaştırmış; ekonomik faaliyetler çeşitlendikçe yerleşme göç alıp büyümüş olabilir.

Ünite sonu — Soru 3

SORU 3

Bu yerleşme alanının gelişiminde etkili olan coğrafi faktörlerde meydana gelebilecek değişiklikler, bu yerleşim alanında hangi sonuçlara yol açabilir?

Ünite sonu — Soru 3 — Örnek cevap

CEVAP

Bu yerleşme alanının gelişiminde etkili olan coğrafi faktörlerde meydana gelebilecek değişiklikler, bu yerleşim alanında hangi sonuçlara yol açabilir?

Örnek cevap

- Su kirlenir ya da azalırsa tarım, turizm ve içme suyu zarar görür.
- Tarım alanları yapılaşmaya açılırsa tarım fonksiyonu zayıflar.
- Yol güzergâhı değişirse ticaret ve gelişim yavaşlayabilir (Gediz örneği).
- Yeni bir ekonomik faaliyet (sanayi, turizm) eklenirse yerleşme göç alıp büyüyebilir, fonksiyonları değişebilir.

Adana ve Gümüşhane

SORU 7-8

ADANA

Türkiye'nin güneyinde, ortalama 23 metre yükseklikte yer alan Adana; Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin getirdiği alüvyonlarla kaplı verimli Çukurova'da yer almaktadır. Akdeniz iklimi koşullarında yer alan makiler doğal bitki örtüsünü oluşturur. Düz arazilerin çoğunlukta olması tarım başta olmak üzere ulaşım, hayvancılık, sanayi gibi ekonomik faaliyetleri kolaylaştırmıştır. Şehirde gelişmiş kara yolları, demir yolu istasyonu ve havaalanı bulunmaktadır. Göç alan şehirde 2024 TÜİK verilerine göre 2.280.484 kişi yaşamaktadır.

GÜMÜŞHANE

Türkiye'nin kuzeyinde, deniz seviyesinden 1210 metre yükseklikte yer alan Harşit ve Kelkit çayları ile sulanan Gümüşhane topraklarının %60'ı dağlarla %32'si ise platolarla kaplıdır. İklimi, Doğu Anadolu'nun sert karasal iklimi ile nemli Karadeniz iklimi arasında geçiş özelliğindedir. Kahverengi orman toprakları üzerinde karışık ormanlar bulunur. Dağlık ve engebeli topoğrafya koşulları ekonomik faaliyetleri sınırlandırmaktadır. Ulaşım, Zigana Geçidi'nden kara yolu ile sağlanmaktadır. Göç veren şehirde 2024 yılı TÜİK verilerine göre 142.579 kişi yaşamaktadır.

Ünite sonu — Soru 7

SORU 7

Adana şehrinin kurulduğu ve üzerinde gelişim gösterdiği alanın sahip olduğu coğrafi koşullar, aşağıdaki fonksiyonlardan hangilerinin şehirde gelişimine olanak tanımıştır? İşaretleyiniz.

Fonksiyon	İşaret	Dayanak (metin ve s. 132)
Tarım	☐	
Turizm	☐	
Yönetim	☐	
Ticaret	☐	
Ulaşım	☐	
Eğitim ve Kültür	☐	
Sanayi	☐	
Savunma	☐	

Ünite sonu — Soru 7 — Örnek cevap

CEVAP

Adana şehrinin kurulduğu ve üzerinde gelişim gösterdiği alanın sahip olduğu coğrafi koşullar, aşağıdaki fonksiyonlardan hangilerinin şehirde gelişimine olanak tanımıştır? İşaretleyiniz.

Fonksiyon	İşaret	Dayanak (metin ve s. 132)
Tarım	✓	Verimli Çukurova alüvyonları, düz araziler; hayvancılık da tarım fonksiyonundadır
Turizm	—	Metinde turizme ilişkin koşul yok
Yönetim	*	Büyük il merkezidir (s. 132), ama bu coğrafi koşulun doğrudan sonucu değildir
Ticaret	✓	Tarım ürünleri ve ulaşım ticareti besler; ticari faaliyetler arttı (s. 132)
Ulaşım	✓	Düz araziler; kara yolları, demir yolu istasyonu, havaalanı
Eğitim ve Kültür	*	Üniversiteler sonradan kuruldu (s. 132); koşullarla dolaylı ilişkili
Sanayi	✓	Düz araziler sanayiyi kolaylaştırmış; küçük sanayi işletmeleri (s. 132)
Savunma	—	Metinde savunmaya ilişkin koşul yok

✓ işaretlenir · * tartışmalı, gerekçeli kabul · — işaretlenmez

Ünite sonu — Soru 8

SORU 8

Gümüşhane şehrinin yerleşim alanının sahip olduğu doğal koşullar, şehrin gelişiminde ne tür etkiler ortaya çıkarmış olabilir?

Ünite sonu — Soru 8 — Örnek cevap

CEVAP

Gümüşhane şehrinin yerleşim alanının sahip olduğu doğal koşullar, şehrin gelişiminde ne tür etkiler ortaya çıkarmış olabilir?

Örnek cevap

- Toprakların çoğu dağ ve platodur; yerleşmeye ve tarıma uygun düz alan azdır, şehir dar alanda gelişmiştir.
- Engebe ulaşımı zorlaştırır: ulaşım yalnız Zigana Geçidi'nden kara yoluyla sağlanır.
- Ekonomik faaliyetler sınırlı kalmış; şehir göç vermiş, nüfusu az kalmıştır.

Haritadaki beş yerleşme

SORU 9-10

9 ve 10. soruları aşağıdaki haritada verilen yerleşmeler ve bu yerleşmelerin sahip olduğu özelliklere göre cevaplayınız.

Ünite sonu — Soru 9

SORU 9

Aşağıda verilen bilgiler haritadaki hangi yerleşmeyle ilgiliyse o yerleşmenin ismini ilgili boş alana yazınız.

	Bilgi (kitaptaki cümlenin özü)	Yerleşme
a	Petrolün bulunup işletilmeye başlanmasıyla … madencilik fonksiyonu	
b	Eşsiz koy, körfez ve tesisleri sayesinde … turizm fonksiyonu	
c	Yönetim fonksiyonuyla öne çıkan …; çok sayıda fonksiyon	
ç	Ekonomik gelişiminde topoğrafik koşullarının olumsuz etkilerini hisseden …; ihraç ürünüyle tarım	
d	Çok sayıda fonksiyona sahip …; bölgesel ölçekte etki alanı	
e	Yaylalar … ve … yerleşmelerinde yaygın	
f	Mezralar … yerleşmesinde yaygın	
g	Obalar … yerleşmesinde görülür	

Ünite sonu — Soru 9 — Örnek cevap

CEVAP

Aşağıda verilen bilgiler haritadaki hangi yerleşmeyle ilgiliyse o yerleşmenin ismini ilgili boş alana yazınız.

	Bilgi (kitaptaki cümlenin özü)	Yerleşme
a	Petrolün bulunup işletilmeye başlanmasıyla … madencilik fonksiyonu	Batman
b	Eşsiz koy, körfez ve tesisleri sayesinde … turizm fonksiyonu	Muğla
c	Yönetim fonksiyonuyla öne çıkan …; çok sayıda fonksiyon	Ankara
ç	Ekonomik gelişiminde topoğrafik koşullarının olumsuz etkilerini hisseden …; ihraç ürünüyle tarım	Giresun
d	Çok sayıda fonksiyona sahip …; bölgesel ölçekte etki alanı	İstanbul
e	Yaylalar … ve … yerleşmelerinde yaygın	Giresun ve Muğla*
f	Mezralar … yerleşmesinde yaygın	Batman*
g	Obalar … yerleşmesinde görülür	Muğla*

* genel bilgiye dayalı, yoruma açık — kitap bu köy altı yerleşmelerinin yerini vermez.

Ünite sonu — Soru 10

SORU 10

Yaşadığınız yerleşmenin gelişiminde etkili olan fonksiyonlar nelerdir? Yazınız.

Ünite sonu — Soru 10 — Örnek cevap

CEVAP

Yaşadığınız yerleşmenin gelişiminde etkili olan fonksiyonlar nelerdir? Yazınız.

Örnek cevap

- Cevap kişiseldir: performans çalışmandaki bulgularını kullan.
- Kitabın on fonksiyonundan (tarım, madencilik, sanayi, ticaret, yönetim, sağlık, ulaşım, turizm, eğitim ve kültürel, askerî) yerleşmende öne çıkanları yaz.
- Hâkim fonksiyonu belirt ve onu destekleyen bir doğal, bir beşerî faktörü yaz.

Kaynaklar ve Haklar

KAYNAKÇA

Ders kitabı. Coğrafya 10. Sınıf Ders Kitabı (Ortaöğretim), 2026-2027 baskısı. **Yazarlar:** Alper Soyatlar, Bülent Akça, Mehmet Ekici, Yıldıray Türkmen. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları No 10141 · Ders Kitapları Dizisi No 2174 · ISBN 978-975-11-8921-9. Slaytlardaki “Kitap s. …” etiketleri bu baskının sayfalarıdır.

Öğretim programı ve etkinlikler. Coğrafya dersi öğretim programı (2026 nüshası): Talim ve Terbiye Kurulunun 23.05.2024 tarihli ve 20 sayılı kararıyla kabul edilen, 13.05.2026 tarihli ve 53 sayılı kararıyla güncellenen program.

Haklar ve lisans. Ders kitabından alınan metin, soru ve görsellerin hakları Millî Eğitim Bakanlığına aittir; eğitim ve öğretim amacıyla, kaynak gösterilerek alıntılanmıştır (5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md. 34). Sunumun tasarımı, ders akışı, etkinlik kurgusu, örnek cevaplar ve öğretmen notları okulapp.org'un özgün katkısıdır; yalnız bu katkılar CC BY 4.0 lisansıyla paylaşılır. Resmî bir Bakanlık materyali değildir.